

KSZTAŁCENIE I SZKOLENIE ZAWODOWE

Zgodnie z zasadą pomocniczości decyzje dotyczące polityki edukacyjnej i szkolenia zawodowego podejmowane są przez poszczególne państwa członkowskie Unii Europejskiej. W związku z tym UE pełni w tych dziedzinach rolę wspierającą. Niemniej jednak niektóre wyzwania są wspólne dla wszystkich państw członkowskich – starzejące się społeczeństwa, brak wykwalifikowanej siły roboczej, światowa konkurencja i wczesna edukacja – i w związku z tym wymagają wspólnych działań oraz współpracy między państwami i wzajemnego korzystania ze zdobytych doświadczeń^[1].

PODSTAWA PRAWNA

O ile szkolenie zawodowe określono jako obszar działań Wspólnoty w traktacie rzymskim w 1957 r., o tyle kształcenie formalnie uznano za obszar wchodzący w zakres kompetencji UE dopiero w 1992 r. w traktacie z Maastricht. Traktat ten stanowi, że Wspólnota „przyczynia się do rozwoju edukacji o wysokiej jakości, poprzez zachęcanie do współpracy między państwami członkowskimi oraz, jeśli jest to niezbędne, poprzez wspieranie i uzupełnianie ich działalności, w pełni szanując odpowiedzialność państw członkowskich za treść nauczania i organizację systemów edukacyjnych, jak również ich różnorodność kulturową i językową”.

W traktacie lizbońskim nie zmieniono przepisów dotyczących roli UE w kształceniu i szkoleniu zawodowym (Tytuł XII, art. 165 i 166). Ponadto traktat lizboński zawiera postanowienie, które można opisać jako horyzontalną klauzulę społeczną. Artykuł 9 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE) stanowi: „Przy określaniu i realizacji swoich polityk i działań Unia bierze pod uwagę wymogi związane ze wspieraniem [...] wysokiego poziomu kształcenia [i] szkolenia [...]”.

Ponadto Karta praw podstawowych Unii Europejskiej, która ma tę samą moc prawną co Traktaty (art. 6 TUE), stanowi: „Każdy ma prawo do nauki i dostępu do kształcenia zawodowego i ustawicznego” (art. 14) oraz „Każdy ma prawo do podejmowania pracy oraz wykonywania swobodnie wybranego lub zaakceptowanego zawodu” (art. 15).

CELE

W swoich strategiach politycznych i działaniach Unia powinna brać pod uwagę wymogi związane ze wspieraniem wysokiego poziomu kształcenia i szkolenia zawodowego. W związku z tym w 2009 r. Rada wyznaczyła następujące długoterminowe

[1]Zob. także notę tematyczną [3.6.4](#) poświęconą szkolnictwu wyższemu.

strategiczne cele UE w tym zakresie: 1) urzeczywistnienie koncepcji uczenia się przez całe życie i mobilności; 2) poprawa jakości i skuteczności kształcenia i szkolenia zawodowego; 3) promowanie równości, spójności społecznej i aktywności obywatelskiej; 4) sprzyjanie kreatywności i innowacyjności, w tym przedsiębiorczości, na wszystkich poziomach kształcenia i szkolenia zawodowego.

OSIĄGNIĘCIA

A. Strategia „Europa 2020” i strategiczne ramy „Kształcenie i szkolenie 2020”

Polityka w zakresie kształcenia i szkolenia zawodowego nabrała rozpędu wraz z przyjęciem strategii „[Europa 2020](#)”. Odpowiedzialność za systemy kształcenia i szkolenia zawodowego spoczywa w pierwszym rzędzie na państwach członkowskich, UE odgrywa jednak główną rolę w działaniach wspierających i uzupełniających na rzecz usprawnienia i modernizacji tych systemów. W ramach strategii „Europa 2020” państwa członkowskie co roku otrzymują szczegółowe wskazówki dotyczące priorytetowych reform w formie zaleceń dla poszczególnych krajów.

Jeżeli chodzi o kształcenie i szkolenie zawodowe w [strategicznych ramach współpracy w dziedzinie kształcenia i szkolenia](#) (ET 2020) przedstawiono narzędzia i ustalenia dotyczące współpracy na szczeblu UE. W ramach ET 2020 określono następujące unijne poziomy odniesienia na 2020 r.: 1) co najmniej 95 % dzieci w przedziale wiekowym od czterech lat do wieku podjęcia obowiązku szkolnego powinno podlegać wczesnej edukacji; 2) liczba piętnastolatków o niewystarczających umiejętnościach w zakresie czytania, matematyki i przedmiotów ścisłych powinna spaść poniżej 15 %; 3) liczba osób przedwcześnie kończących edukację i szkolenie powinna spaść poniżej 10 %; 4) liczba osób w przedziale wiekowym od 30 do 34 lat, posiadających wyższe wykształcenie, powinna wynosić co najmniej 40 %; 5) średnio co najmniej 15 % dorosłych w grupie wiekowej od 25 lat do 64 lat powinno uczestniczyć w procesie uczenia się przez całe życie; 6) co najmniej 20 % absolwentów uczelni wyższych i 6 % osób w grupie wiekowej 18-34 lat posiadających wykształcenie zasadnicze zawodowe powinno przez pewien czas uczyć się lub szkolić za granicą; 7) udział absolwentów (osoby w grupie wiekowej 20-34 lat, które pomyślnie ukończyły naukę na poziomie średnim lub wyższym), którzy ukończyli naukę od roku do trzech lat wcześniej, powinien wynosić co najmniej 82 %.

W celu wdrożenia polityki UE w dziedzinie kształcenia i szkolenia zawodowego Komisja działa za pośrednictwem Europejskiego Centrum Rozwoju Kształcenia Zawodowego (CEDEFOP), które jest jedną ze zdecentralizowanych agencji UE.

B. Nowy europejski program na rzecz umiejętności

W 2016 r. Komisja opublikowała komunikat pt. „Nowy europejski program na rzecz umiejętności” ([COM\(2016\)0381](#)), w którym proponuje się 10 działań mających posłużyć do wyposażenia ludzi w umiejętności potrzebne na rynku pracy oraz do lepszego wykorzystywania przez nich posiadanych już umiejętności, aby mogli znaleźć miejsca pracy wysokiej jakości. Działania te to:

- gwarancja umiejętności, która ma pomóc nisko wykwalifikowanym osobom dorosłym w zdobyciu minimalnego poziomu umiejętności czytania i pisanie, rozumowania matematycznego i umiejętności cyfrowych;

- przegląd europejskich ram kwalifikacji;
- Koalicja na rzecz umiejętności cyfrowych i zatrudnienia, która ma wspierać współpracę między podmiotami zaangażowanymi w edukację, zatrudnienie i przemysł;
- Plan działania na rzecz współpracy sektorowej w zakresie umiejętności, aby usprawnić gromadzenie informacji na temat umiejętności;
- narzędzie do tworzenia profilu umiejętności obywateli państw trzecich, aby wspierać wczesne rozpoznawanie i profilowanie umiejętności i kwalifikacji migrantów;
- wspieranie kształcenia i szkolenia zawodowego, w szczególności poprzez wydarzenia i działania w ramach Europejskiego Tygodnia Umiejętności Zawodowych;
- przegląd zalecenia w sprawie kluczowych kompetencji, aby pomóc większej liczbie osób w zdobyciu kluczowego zestawu umiejętności niezbędnych do pracy i życia w XXI wieku;
- przegląd ram Europass oferujący lepsze i łatwiejsze w użyciu narzędzie do prezentowania własnych umiejętności;
- wniosek dotyczący zalecenia w sprawie monitorowania losów absolwentów, który ma zapewnić lepsze zrozumienie osiągnięć absolwentów, którzy ukończyli edukację i szkolenie;
- analiza i wymiana najlepszych praktyk, aby zarządzać przepływem wysoko wykwalifikowanych i wykwalifikowanych pracowników między krajami (tzw. przepływ mózgów).

C. Wczesna edukacja

Po przyjęciu [europejskiego filaru praw socjalnych](#), w którym podkreślono, że dzieci mają prawo do wysokiej jakości wczesnej edukacji i opieki charakteryzującej się przystępną ceną, kwestia wczesnej edukacji nabrała jeszcze większego znaczenia. W maju 2018 r. Komisja zatwierdziła wniosek dotyczący zalecenia Rady w sprawie wysokiej jakości systemów wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem (COM(2018)0271). Wniosek opiera się na wcześniejszych pracach w tej dziedzinie, w szczególności na [kluczowych zasadach ram jakości wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem](#), które w 2014 r. przedstawiła grupa robocza ekspertów krajowych.

D. Europejski obszar edukacji

Po szczycie w Göteborgu w maju 2018 r. Komisja opublikowała komunikat zatytułowany „Budowa silniejszej Europy: rola polityki dotyczącej młodzieży, edukacji i kultury” (COM(2018)0268). W komunikacie tym omówiono wizję budowy europejskiego obszaru edukacji, w tym m.in. wniosek dotyczący zalecenia Rady w sprawie propagowania automatycznego wzajemnego uznawania dyplomów szkół wyższych i świadectw ukończenia szkół średnich oraz efektów uczenia się osiągniętych w okresach nauki za granicą (COM(2018)0270).

E. Erasmus

[Erasmus+](#) jest unijnym programem na lata 2014-2020 obejmującym obszary kształcenia, szkolenia i sportu.- Opiera się on na wcześniejszych programach unijnych promujących wymianę i rozwój systemów kształcenia i szkolenia zawodowego oraz pracę z młodzieżą.

Erasmus+ ma za zadanie wspomagać działania państw na rzecz skutecznego wykorzystania europejskiego kapitału ludzkiego i społecznego przy jednoczesnym ugruntowaniu zasady uczenia się przez całe życie poprzez łączenie formalnego, pozaformalnego i nieformalnego uczenia się na przestrzeni kształcenia, szkolenia i pracy z młodzieżą.

Szczegółowe cele programu Erasmus+ w zakresie edukacji i szkolenia to: 1) podniesienie poziomu kluczowych kompetencji i umiejętności ze szczególnym uwzględnieniem ich znaczenia na rynku pracy oraz ich wpływu na spójność społeczeństwa; 2) wspieranie poprawy jakości, doskonałości innowacyjnej i nadanie międzynarodowego charakteru instytucjom edukacyjnym i szkoleniowym; 3) promowanie europejskiego obszaru uczenia się przez całe życie, który ma za zadanie uzupełniać reformy polityczne na szczeblu krajowym oraz wspierać modernizację systemów edukacji i szkolenia, a także podnoszenie poziomu wiedzy na temat tego obszaru; 4) wzmacnianie międzynarodowego wymiaru kształcenia i szkolenia; 5) poprawa nauczania i uczenia się języków oraz propagowanie szerokiej różnorodności językowej UE i świadomości międzykulturowej.

Ambitny cel wyznaczony dla programu Erasmus+ polega na promowaniu synergii i współdziałania na przestrzeni różnych obszarów kształcenia, szkolenia i pracy z młodzieżą, usuwaniu sztucznych granic pomiędzy różnymi działaniami i formułami projektu, rozwijaniu nowych pomysłów, przyciąganiu nowych podmiotów ze świata pracy i społeczeństwa obywatelskiego oraz pobudzaniu nowych form współpracy. W sektorze edukacji cele te realizuje się w ramach działań podstawowych. Działanie podstawowe 1 koncentruje się na mobilności studentów w szkolnictwie wyższym oraz kształceniu i szkoleniu zawodowym pracowników we wszystkich sektorach edukacji, działanie podstawowe 2 dotyczy partnerstw, zaś działanie podstawowe 3 wspiera reformę polityki.

W maju 2018 r. opublikowano [wniosek Komisji](#) w sprawie kolejnego programu (na lata 2021-2027) ([COM\(2018\)0367](#)). We wniosku zaproponowano nazwanie całego programu po prostu „Erasmus”. Ogólna struktura programu nie zmienia się zasadniczo i obejmuje trzy kluczowe działania wprowadzone już w programie Erasmus+. Komisja proponuje jednak podwojenie budżetu do 30 mld EUR w porównaniu z okresem programowania na lata 2014-2020.

ROLA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO

Parlament od początku opowiadał się za ścisłą współpracą między państwami członkowskimi w dziedzinie kształcenia i szkolenia zawodowego oraz za rozszerzeniem europejskiego wymiaru polityki edukacyjnej państw członkowskich. Uczestniczy aktywnie w cyklu polityki związanym z ET 2020 i odpowiada na sporządzane w związku z nim sprawozdania, np. [w rezolucji z dnia 23 czerwca 2016 r.](#)

[dotyczącej działań następczych w związku ze strategicznymi ramami europejskiej współpracy w dziedzinie kształcenia i szkolenia \(ET 2020\).](#)

A. Erasmus

Parlament z powodzeniem pracował nad podwyższeniem środków budżetowych na program Erasmus+. W dniu 12 kwietnia 2016 r. przyjął rezolucję w sprawie programu Erasmus+ i innych narzędzi wspomagania mobilności w kształceniu i szkoleniu zawodowym – podejście zakładające uczenie się przez całe życie^[2]. W rezolucji tej zaapelował do Komisji, państw członkowskich oraz organów państwowych do spraw zatrudnienia, aby rozpowszechniały – w szczególności wśród MŚP – wiedzę o programie Erasmus+ i innych narzędziach mających na celu wspieranie mobilności w dziedzinie kształcenia i szkolenia zawodowego. W [rezolucji z dnia 14 września 2017 r.](#) Parlament potwierdził niezwykle pozytywne skutki programu Erasmus+. Podkreślił, że nowy program powinien być bardziej otwarty i dostępny oraz zwrócił uwagę na trudności w uznawaniu punktów w europejskim systemie transferu i akumulacji punktów (ECTS). Wezwał do stworzenia europejskiej karty studenckiej eCard, która zapewniałaby studentom dostęp do usług w całej Europie. Posłowie do PE podkreślili, jak istotne jest wspieranie poprzez program aktywnego obywatelstwa, edukacji obywatelskiej i tożsamości europejskiej.

Na potrzeby kolejnej edycji programu Erasmus+ Parlament zaproponował trzykrotne podwyższenie budżetu do 41 mld EUR, co umożliwi udział w nim większej liczby studentów i większą integrację. Wymiana w ramach kształcenia zawodowego, zwłaszcza w regionach przygranicznych, będzie również priorytetem nowego programu i na ten cel zostanie przeznaczony większy budżet.

B. Edukacja i zatrudnienie

Komisja Kultury i Edukacji (CULT) oraz Komisja Zatrudnienia i Spraw Socjalnych (EMPL) sporządziły wspólne sprawozdanie z własnej inicjatywy w sprawie komunikatu Komisji dotyczącego Nowego europejskiego programu na rzecz umiejętności. Parlament przyjął rezolucję w tej sprawie [w dniu 14 września 2017 r.](#) Opowiedział się w niej za całościowym podejściem do edukacji i rozwoju umiejętności, zachęcając państwa członkowskie, by nie tylko skupiały się na umiejętnościach zwiększających szanse na zatrudnienie, ale także na umiejętnościach przydatnych dla społeczeństwa. Ponadto w rezolucji poruszono następujące kwestie: bardziej kompleksowe podejście do podnoszenia kwalifikacji migrantów, inwestowanie we wczesną edukację i opiekę nad dzieckiem, rozszerzanie możliwości uczenia się przez całe życie, kluczowa rola uczenia się pozaformalnego i nieformalnego, a także promowanie umiejętności informatycznych, ścisłych, technologicznych, inżynierskich i matematycznych (STEM) oraz przedsiębiorczości.

Komisje CULT i EMPL wspólnie opracowały sprawozdanie ustawodawcze w sprawie wniosku Komisji dotyczącego aktualizacji ram Europass. Nowe ramy Europass przyjęto w dniu 18 kwietnia 2018 r. [decyzją Parlamentu Europejskiego i Rady \(UE\) 2018/646.](#)

[2]Dz.U. C 58 z 15.2.2018, s. 65.

C. Inne dziedziny szczególne

Parlament przykłada również dużą wagę do komunikatów Komisji dotyczących określonych dziedzin kształcenia i szkolenia zawodowego. Przykładowo można wskazać rezolucję Parlamentu [z dnia 22 października 2013 r. w sprawie nowego podejścia do edukacji](#), rezolucję [z dnia 15 kwietnia 2014 r. w sprawie nowych technologii i otwartych zasobów edukacyjnych](#), rezolucję [z dnia 8 września 2015 r. w sprawie promowania przedsiębiorczości młodzieży przez kształcenie i szkolenia](#), rezolucję [z dnia 12 września 2017 r. w sprawie dalszego kształcenia i kształcenia na odległość na poziomie akademickim w ramach europejskiej strategii dotyczącej kształcenia przez całe życie](#) oraz rezolucję [z dnia 12 czerwca 2018 r. w sprawie modernizacji edukacji w UE](#).

Pierre Hériard
05/2019

